

TWINTIGERS

Leesexemplaar

Kathy Lindekens

TWINTIGERS

EEN BRILJANTE GENERATIE

Pelckmans Pro

*Met veel liefde draag ik TWINTIGERS op aan
Robin en Sanny, en aan de vele jongeren die de
voorbije jaren een stukje weg met mij hebben afgelegd.
Jullie generatie is nu aan zet. Maak samen de toekomst
en doe de wereld stralen!*

INHOUD

Vooraf 7

Identiteit is een blokkendoos 19

Nora en Arno Monsecour (24) 35

Christina De Witte (23) 53

Samira Lamkanfi (29) 65

Youssri Mejdoubi (28) 75

Samenwerken wordt een levensstijl 89

Kamiel De Bruyne (28) 99

Touba (23), Hanan (28) en Farah El Bastani (30) 115

Angelo Dorny (29) 131

Kwetsbaarheid als ereteken 143

Jesse Dufloucq (20) 157

Kamal Kharmach (28) 167

Stefanie Veraghtert (29) 183

Raia Maria Laura (21) 197

Het is onze toekomst 207

Kyra Gantois (21) 217

Ben Brumagne (27) 235

Angelique Van Ombergen (29) 247

Alexandra Smarandescu (23) 259

Samen leren samenleven 271

Coely Mbueno (26) en Fahad Seriki alias DVTCH NORRIS (27) 291

Ajereh Noor (23) 307

Lisaboa Houbrechts (28) 317

Adel Mouchalleh (27) 333

Tot slot 351

Vooraf

‘Generatie watjes’. Zo stond het er, als titel van een column in de krant. Deze generatie is er een van watjes, was de stelling, zij hebben alles in de schoot geworpen gekregen en toch zijn ze niet tevreden want onwetend. Dat was voor mij een neerbuigende rede te veel, de spreekwoordelijke druppel die de emmer doet overlopen. Al jaren hoor ik dat soort uitspraken van mijn generatiegenoten (de zestigers) maar ook van veertigers en vijftigers en zeker, zoals in dit geval, van de oudste generatie dames en heren. Soms is het goed bedoeld en soms kwaadaardig, dat katten op de jongeren van vandaag – en vooral dan, open of besmuikt, op de steeds groter wordende groep jongeren met een andere huidskleur. Ik zou graag willen dat dit stopt. Het mag dan bon ton zijn voor ouderen om naar het verleden te kijken, de toekomst heeft ook haar rechten.

Ik heb deze generatie jongeren zien geboren worden en opgroeien in de tijd toen ik nog *Katte(n)kwaad* op de radio uithaalde en Kom op tegen Kanker en het Kinderrechtencommissariaat heb opgericht. Ik heb jarenlang van nabij de jeugdhulpverlening gevolgd en het cultuurleven van jongeren zien veranderen en zich ontwikkelen. Later mocht ik met die zelfbewuste generatie op de VRT aan de slag in allerlei jongerenprojecten als *De Overname*, *Generation What?* of *VRT NXT*. Zo kon ik hen als tieners en twintigers coachen en zien groeien. Ze hebben mij meegenomen in hun creatieve netwerken en ambitieuze initiatieven. Ik heb hun vlogs gezien en hun blogs gelezen. En ze hebben mij veel geleerd. Zij leven – gelukkig – niet meer zoals wij vroeger, maar ze vinden nieuwe uitdagingen en oplossingen voor de problemen waar hun generatie mee worstelt. En ze verheffen hun stem. Het is tijd dat wij die generatie naar waarde

TWINTIGERS

schatten en al dat jonge potentieel in al zijn verscheidenheid horen en zien.

Ik ben zelf een babyboomer. Geboren in de jaren vijftig van de vorige eeuw in een heerlijk warm gezin, waar veel gelachen en gefilosofeerd werd. Alles kon toen weer, een decennium na de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog. De rockmuziek werd uitgevonden. De radio speelde en de fonoplaat draaide. De beeldbuistelevisie begon in de huiskamer te verschijnen. De wereld was zwart-wit. Vlaanderen was wit. Ik herinner me nog toen ik als kleuter voor het eerst een zwarte vrouw zag, de vrouw van mijn 'nonkel Tone', huisvriend en theatermaker Tone Brulin. Hij had haar mee van Afrika gebracht en zij keek verbaasd naar de sneeuw in onze tuin. Ik keek verbaasd naar haar. Ik heb de eerste gastarbeiders op straat zien rondlopen. Op weg naar de muziekschool in Hoboken kwam ik Turkse en Marokkaanse mannen tegen die bij de Cockerill-scheepswerf en de Metallurgie kwamen werken. De volwassenen van onze stad waren voor hen op hun hoede. Ze zagen er anders uit.

Wel, vandaag is de wereld in Vlaanderen niet meer eenduidig wit. Hij is veelkleurig en ambitieus. Een briljant met veel facetten die oplichten in de zon: jongeren van wie de hele stamboom Belgisch is; jongeren van wie de overgrootouders hier zo lang geleden zijn ingeweken dat we het niet eens meer weten; kinderen uit de kolonies, die hier door pleegouders zijn opgevangen of die hier samen met hun ouders een nieuw leven hebben opgebouwd; jongeren die hier geboren zijn in gezinnen die vroeger naar België gekomen zijn om ons te helpen in de mijnen, de fabrieken of de bouw; jongeren die alleen of met hun familie uit conflictgebieden naar ons land gevlucht zijn en zich hier hebben geïntegreerd; gezinnen die deze lange weg nog aan het gaan zijn; jongeren die hier tijdelijk met hun ouders verblijven in Europees of NAVO-verband; jongeren die hier met beurzen zijn komen studeren en blijven hangen zijn ... De wereld zit niet meer op slot, maar is een groot nest waar de bijen uitvliegen en

VOORAF

terugkomen. Of andere horizonten opzoeken en elders nieuwe nesten bouwen. De technologie heeft dat allemaal versneld en van de uitgestrekte wereld een dorp gemaakt. Dat heeft zich de voorbije halve eeuw zachtjes voltrokken en is in dit millennium versneld tot de nieuwe realiteit van vandaag.

Dankzij de oude en de nieuwe media weten we perfect wat nu aan elk ander eind van de wereld gebeurt en door steeds geavanceerdere en snellere manieren van reizen is de hele wereld binnen handbereik. Dat is boeiend en beangstigend tegelijk. Voor veel oudere mensen die hun omgeving hebben zien veranderen en in het verleden zijn blijven steken, is dat een enorme aanpassing. Het glas zal voor hen altijd halfleeg zijn. Zij verlangen naar vroeger, naar eenvoud en eenduidigheid, naar de glorie van hun helden die beetje bij beetje verloren gaat. Zij missen veel, in allerlei betekenissen, en dat is jammer. De emmer van de jongeren daarentegen loopt over. Zij kijken naar de bruisende toekomst, naar wat die media beloven en hebben waargemaakt. Zij willen zin geven aan hun leven op een andere manier. En zij zijn geconnecteerd als nooit tevoren.

In al de jaren dat ik met en in de leefwereld van jongeren heb gewerkt, heb ik niet alleen de jongerenpopulatie zien veranderen van hoofdzakelijk wit naar *multicoloured*, maar ook de nieuwe mogelijkheden zien ontstaan die deze beloftevolle generatie in zich draagt. Precies doordat ze als eersten met de nieuwe technologieën zijn opgegroeid, lopen de snelwegen door hun hersenen anders dan bij alle vorige generaties. Wij (de oudere generaties) denken dat ze lui en dom zijn. Zij leerden als kind en als tiener heel veel zelf door online hun passies te volgen. Wij vinden dat ze traag van begrip zijn. Zij leggen heel snelle verbindingen, want zijn gewend te multitasken. Wij noemen hen de ik-generatie. Zij zijn de generatie van *peers*, clusteren interessante informatie van over de hele wereld die ze delen met elkaar. Wij zeggen: ze lezen geen klassiekers meer. Zij connecteren met dichters van over de hele wereld en schrijven zelf hun ziel uit

TWINTIGERS

hun lijf. In plaats van af te vinken hoeveel bladzijden Claes, Claus of Dostojewski zij gelezen hebben, zouden we dus beter met hen in dialoog gaan over de verhalen die hen hebben aangegrepen, over wat zij weten en voelen en kunnen delen met ons en elkaar.

‘Generatie Y’ is het etiket dat marketers op hen hebben gekleefd. Deze generatie van oudere tieners en twintigers wordt te vaak een verloren generatie genoemd. En net als bij alle voorgaande generaties vinden oudere mensen hun gedrag vreemd, te lawaaierig, zelfzuchtig en onbeschoft. Dat is gek, want dat wordt al heel de mensheid gezegd. Socrates schreef al: ‘Onze jeugd heeft tegenwoordig een sterke hang naar luxe, heeft slechte manieren, minachting voor het gezag en geen eerbied voor ouderen. Ze geven de voorkeur aan kletspraatjes in plaats van training. Jonge mensen staan niet meer op als een oudere de kamer binnenkomt. Zij spreken hun ouders tegen, houden hun mond niet in gezelschap en tiranniseren hun leraren.’ En een goede halve eeuw geleden noemde de Britse pers Bill Haley (een van de rockhelden van de oudjes nu) een ‘groot gevaar dat de jeugd zou verloederen en opstand zou veroorzaken’. Die morele paniek over ‘losgeslagen jongeren’ begon te leven omdat na een filmvoorstelling van *Rock around the clock* de Teddy Boys (jongeren uit de arbeiderswijken van Londen die opvielen met hun smalle broekspijpen en lange vesten) de bioscoopstoelen hadden uitgebroken om te kunnen dansen. Na hen zagen we telkens weer andere jongerenculturen opduiken: de Mods, de beatgeneration, de hippies, de punkers, de rappers, de skaters, de hipsters en noem maar op ... En het was altijd mis. Groot gevaar voor de samenleving en voor onze toekomst! Maar het mooie is: er bestaat niet zoiets als ‘de jeugd van tegenwoordig’. Dat is een uitvinding van oude mensen.

De mens is een gewoontedier. Wij groeien op, studeren of gaan werken, stappen in een patroon en laten dat niet snel meer los. We zoeken onze vrienden en collega’s in dezelfde habitat,

VOORAF

met dezelfde interesses en gewoonten. Daar voelen we ons veilig bij. Dat weerspiegelt wie we zelf (willen) zijn. In de hogere regioenen van bedrijven, maar ook in veel redacties zie je vooral witte, wat rijpere mannen, hier en daar een vrouw. Hoogopgeleid. Interessante hobby's. Studerende kinderen. Vriendenkring van gelijkgestemden, ook hoogopgeleid met interessante hobby's en studerende kinderen. Wanneer we op een positieve manier denken aan 'de jeugd', dan zien we onze eigen kinderen en hun vrienden. Dat is namelijk onze gedroomde toekomst, de verdere verwezenlijking van onszelf. Het wordt zelfs vaak zo gezegd: 'De jeugd is onze toekomst'. Maar ze leven vandaag. En ze zijn niet eenduidig ons evenbeeld maar vormen een grote caleidoscoop van meningen en vormen, van goestingen en kleuren. Als we er echt voor hen willen zijn, als we hun aanwezigheid willen erkennen, dan moeten we heel die caleidoscoop leren zien en waarderen. Breder kijken dan onze eigen omgeving. Negatieve framing achterwege laten. Ook de media dragen daarin een grote verantwoordelijkheid.

Er is een discrepantie tussen de hoeveelheid divers talent en jong potentieel die ik in de jongeren-netwerken tegenkom, en de diversiteit die op dit ogenblik in mediaredacties aanwezig is. Een bredere kijk op de dingen zou ons anders dichterbij brengen bij de samenleving zoals ze er vandaag uitziet, vooral in de grote steden. We zien jongeren in al hun verscheidenheid ook onvoldoende op het scherm. We hebben zo lang gezegd: deze generatie heeft rolmodellen nodig. Ze zijn er nu en ze hebben veel te vertellen. Als er eens iemand met een sterke stem door de media wordt opgepikt, wordt hij of zij telkens weer benaderd als 'de stem' van die hele generatie of een bepaalde deelgroep ervan. Ze worden dan verondersteld om over alle mogelijke onderwerpen die op die deelgroep geframed worden, een verstandige mening te hebben. Ook als ze daar niet mee bezig zijn en andere jongeren er veel meer over te zeggen hebben. En ze worden zelden in duidingsprogramma's gevraagd als het over neutrale thema's

TWINTIGERS

gaat, waarover ze wel iets weten. Niet gek dat ze dan na een tijd zelf afhaken. We zijn in de media te veel met polarisatie bezig. We vinden de grote polarisatie in de samenleving verkeerd, maar zetten ze bijna dagelijks zelf in beweging door altijd voor de meest spectaculaire woordentwisten en straffe quotes te gaan. De verschillen worden uitvergroot. Wat mensen verbindt, is minder interessant blijktbaar. Jongeren die op deze manier enkele keren geframed zijn, voelen zich daardoor, samen met hun hele achterban, niet voor vol aanzien en blijven met grote frustraties achter. Het is tijd dat we in de nuances duiken. Er is veel behoefte aan de tussenstem.

In het algemeen vinden jongeren dat hun generatiegenoten te weinig aan het woord komen. Ze vinden ook dat we te weinig aandacht besteden aan onderwerpen die er voor hen toe doen. En als het dan eens over hen gaat in de media (meestal is dat als er weer wat aan de hand is met ‘de jeugd van tegenwoordig’), dan vindt men altijd weer een eminente professor of een bejaarde columniste die, soms zonder nuance, komt uitleggen waar jongeren mee bezig zijn en wat zij vinden en doen. ‘Wij hebben zelf een stem en kunnen dat perfect zelf uitleggen’, is wat ze mij dan altijd zeggen. En ik geef hen gelijk. Mijn advies aan collega-medi makers kan alleen maar zijn: ga meer met een zo groot mogelijke diversiteit van jongeren aan de slag en probeer de wereld van hun kant te zien.

Met dit boek wil ik proberen meer inzicht te geven in de leefwereld en de uitdagingen van deze generatie, zodat ze beter zichtbaar wordt. Ik wil ook aantonen waarom ze geen generatie van watjes is. Opgegroeid met 9/11 en de financiële crisis van het begin van deze eeuw, hebben deze jongeren niet zomaar alles in de schoot geworpen gekregen. Integendeel, ze moeten nog steeds vechten voor hun toekomst en voor een degelijke job. Ze moeten nog steeds optornen tegen vooroordelen, die vasthangen aan hun socio-economische of culturele achtergrond. In Vlaanderen groeit één op de zeven kinderen op in armoede.

VOORAF

Tienduizenden werklozen zijn jonger dan 25 jaar. Bijna de helft van de jongeren tussen 20 en 34 voelt zich eenzaam en meer dan honderdduizend is er psychisch zo slecht aan toen dat er risico bestaat op zelfdoding. Tienduizenden Vlaamse studenten zijn tegelijk ook mantelzorger thuis. Het zijn maar enkele voorbeelden van de rugzakjes die jongeren meedragen. Dit boek gaat dus niet alleen over de briljantste aller briljante koppen, die bedrijfsleiders graag willen binnenhalen om zo een nog performanter bedrijf te kunnen zijn. Het gaat ook over wie pech heeft gehad en terugvecht. Over wie sterk is en anderen meeneemt op zijn of haar weg naar boven. Omdat we het briljante moeten leren zien in de kwetsbaren en het kwetsbare in wie briljant in de schijnwerpers staat.

Verwacht geen volledigheid, een hele generatie is niet in één boek te vatten. Ik wil eerder een aantal dingen aangeven die mij zijn opgevallen, die ik ben tegengekomen en die mij bezorgd of gelukkig hebben gemaakt. Door erover te schrijven hoop ik dat de stereotiepe beelden die je misschien hebt over de stereotiepe 'soorten' jongeren, zullen wegvallen en dat je die caleidoscoop kunt zien vol puzzelstukjes die bij elke mens anders in elkaar vallen. Ik hoop ook dat je de rugzakjes die jongeren met zich meedragen, op een andere manier leert waarderen en ook met de minder 'evidente' jongeren aan de slag zult gaan, ter verrijking van je bedrijf, je instelling of redactie. Laat je inspireren door de nieuwe trends die jongeren in beweging zetten, hun snellere manier van denken, hun hartstocht voor zaken die je zelf misschien onbelangrijk vindt. En stel je open om van hen te leren.

Ik zal het weinig of niet hebben over de gasten die het uithangen, andere mensen lastigvallen en de straten en pleintjes onveilig maken. Zij maken zichzelf oninteressant. Ik zal het ook niet hebben over rabiate racisten. Die hebben nog nooit in een samenleving een oplossing gebracht. Maar met veel vuur sta ik achter de doeners en denkers die vanuit vaak moeilijke situaties zichzelf en de wereld proberen beter te maken. Met veel respect

TWINTIGERS

kijk ik naar al die jongeren die met nieuwe instrumenten en nieuwe visies hun dagelijks stukje weg afleggen, op weg naar een mooie toekomst voor zichzelf en voor de hele samenleving.

Meer dan wat ook, wil ik de stem van jongeren hier zelf laten klinken. De levensverhalen die ik heb opgetekend, zijn eerder toevallig gekozen. Het hadden er andere kunnen zijn. Of nog andere, of nog ... Er zijn zoveel verhalen die we niet horen, zoveel gezichten die we niet zien. Sommige jongeren kende ik al lang, vanuit mijn uitgebreide jongeren netwerk of vanuit een van de tien jongerenprojecten die ik het voorbije decennium in de openbare omroep heb geleid. Anderen heb ik aangesproken, omdat ze mij waren opgevallen in een krantenartikel of door een post op sociale media. De gesprekken die we hebben gevoerd, zijn diep gegaan. We hebben telkens heel lang met elkaar gepraat en iedereen heeft in zijn of haar ziel laten kijken. Ze vertellen allemaal in welk nest ze zijn geboren en hoe ze door hun kindertijd zijn gegaan. Welke obstakels ze hebben moeten overwinnen, ook in de middelbare school. Wie hun voorbeelden zijn en aan wie ze zich hebben kunnen optrekken. Welke kansen ze hebben gekregen of zelf hebben gecreëerd. Met andere woorden: hoe ze geworden zijn wie ze nu zijn.

Elke getuigenis is heel persoonlijk, uniek en broos en tegelijk krachtig en verbindend. Zoals die van Stephanie die haar grote droom zag uiteenspatten toen ze kanker kreeg, maar zichzelf en haar lotgenoten weer op de kaart heeft gezet. Of die van Ajereh die je meeneemt op de reis die ze als kleuter vanuit Afghanistan heeft gemaakt. Zij geeft inzicht in wat haar geloof voor haar betekent. Presentator en komiek Kamal vertelt intens over zijn kindertijd in armoede. De tweeling Nora en Arno getuigen over hoe ze vroeger als Aaron en Arno elk op hun manier haar transitie tot vrouw hebben beleefd. Jesse, de jongste voetbalvoorzitter van het land, is als kind en tiener rechttop blijven staan ondanks drie grote drama's in zijn leven. Lisaboa, die als theaterregisseur aan het doorbreken is, wil ooit nog een stuk schrij-

VOORAF

ven over een familietrauma dat haar blijft achtervolgen. Ben trok met zijn fiets de wijde wereld in om kennis over planten op te doen. Christina tekende haar alter ego en werd door een uitgever naar New York geroepen. Youssri is blind geboren maar wil stemacteur worden. Kyra zette samen met haar vriendin een beweging in gang. Adel bracht zijn tienertijd in Syrië door en wil taboes in zijn gemeenschap doorbreken. Neurowetenschapster Angelique kreeg veel kansen van haar laagopgeleide grootouders. Samira begon als heftruckchauffeur en geeft nu op de werf leiding aan haar mannelijke collega's. Alexandra, die voorzitter van de Vlaamse Jeugdraad is, woonde als kind bij haar oma in Roemenië. Hanan, Toubra en Farah zien het leven van de meest zonnige kant. Kamiel haalde met een remake van zijn eindwerk de belangrijkste televisietrofee ter wereld binnen. Coely en Fahad moesten door de coronalockdown het podium missen maar namen die tijd om te herbronnen. Angelo ging er als auteur, hoofdredacteur en YouTuber zo hard tegenaan dat hij crashte. En Raia volgde haar passie voor fotografie. Zij maakte ook de portretfoto's voor *Twintigers*.

Deze en zoveel andere jongeren hebben heel diverse soorten talent in huis en getuigen met een sterke stem. Laten wij, in plaats van te focussen op wat er allemaal misgaat in de samenleving, voor hen een megafoon zijn. Als positieve en verbindende verhalen van jongeren zichtbaarder worden, dan plukt iedereen daar de vruchten van.

**Identiteit is een
blokkendoos**

Generaties hebben zich in het verleden altijd aangetrokken gevoeld tot een bepaalde jongerencultuur. Je gaf zo uiting aan je identiteit en hoorde bij een groep. Vaak zette die groep zich af tegen de oudere, heersende generatie. Je wilde het anders doen. Elke (sub)generatie vond zichzelf zo opnieuw uit. Boeiende tegenculturen vinden ook steeds de wereld opnieuw uit. Dat is altijd al zo geweest en nu niet anders. De huidige generatie jongeren is dan wel niet te vatten in een of twee subculturen. Vandaag ligt de puzzel nog heel wat ingewikkelder. Dat heeft veel te maken met de technologische revolutie in het begin van deze eeuw. Iedereen maakt nu zijn eigen identiteit, daarbij geholpen door *DIY*-kanalen als YouTube, Instagram en TikTok en voortgestuwd door Facebook en – wat jongeren betreft in veel mindere mate – Twitter. Waar je vroeger via artikels in kranten en een zeldzame reportage op televisie hoorde over nieuwe modes en jongerenbewegingen in Engeland en Amerika, of via subversieve en daarom geliefde piratenzenders als Veronica en Radio Caroline nieuwe muziek ontdekte op de radio, ben je nu op dag 1 van een nieuwe release online al van alles op de hoogte, kun je nieuw talent zien groeien nog voor een platenlabel er zijn hand op kan leggen en discussieer je zonder moeite met andere jongeren in Noorwegen, Marokko of Australië over de nieuwste trends en sociale uitdagingen. Je bent je eigen merk en de wereld is een dorp.

De twintigers van vandaag zijn opgegroeid in een postmoderne samenleving, waar alles uiteengerafeld is en door iedereen naar eigen gevoel weer is samen te stellen. Een samenleving waarin iedereen op zoek is naar identiteit en zingeving. Waarin alles in vraag wordt gesteld. En alles is te koop. Je vindt de stuk-

TWINTIGERS

jes van je identiteit terwijl je naar een nieuw smartphonehoesje zoekt, de goodies van een vlogster liket of de sneakers bestelt die je van je eerste loon kunt betalen.

Ik zie de opbouw van identiteit bij de jongeren van vandaag als een blokkendoos. Je bent niet A of B, maar shopt je eigen identiteit bijeen uit A, B, O, Q, X, Y en Z. Wat je voornamelijk ziet, zijn sferen of *tribes* waarin jongeren rondhangen en hun ding kunnen doen. De urbanscene bijvoorbeeld of *Tomorrowland*, gamers en Instagramfashionista's, voetbal en skating, *extreme* en *e-sports*, foodtruckfestivals en vegan lifestyle, theater en comedy enzovoort. Er zijn geen exclusieve subculturen meer, maar eerder sferen waarin jongeren zich goed voelen en een stuk van hun talent en interesse kunnen delen met anderen. Zo zal Tamara, die graag naar theater en musea gaat en in de jeugdbeweging zit, even graag met vrienden van het pleintje gaan basejumperen en de dag erna met Soraya een tattoo gaan uitkiezen. Soraya die op YouTube naar tutorials speurt om haar hoofddoek een *stylish* upgrade te geven, via WhatsApp chat met een vriendin in Roemenië en in het weekend aan streetart doet met Ivo. Ivo, die fan is van Romelu Lukaku maar zelf liever video's edit dan voetbalt. Hij doet dat met Enzo, die skater is en droomt van een eigen koffiëbar. Ze gaan allemaal samen betogen voor het klimaat en eten daarna een kipburger en een pita, rodelend over *Temptation Island*. Alles loopt vrolijk door elkaar vandaag en dat is een zegen. Het geeft ook grote druk.

Generatie kinderrechten

De huidige generatie twintigers is de eerste generatie die na de totstandkoming en implementatie van het kinderrechtenverdrag geboren is. Waar opvoeden vroeger voornamelijk het strak hiërarchisch doorgeven van waarden en normen was ('Het is zo omdat ik het zeg'), is men in de jaren negentig met een eerder

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

onderhandelende vorm van opvoeden beginnen te experimenteren. Kinderen werden mondiger en mochten hun mening geven, ook als ze geen gelijk kregen aan het eind van de rit. Kinderen leerden hun rechten kennen: het recht op die eigen mening, maar ook op informatie, samenkomen met vrienden, een eigen geloof, privacy en integriteit. Volwassenen leerden met die rechten omgaan en meer naar hun kinderen luisteren. Die werden, onder andere door de invloed van nieuwe media, vroeger rijp. Deze generatie staat dus stevig op haar benen – en op haar strepen.

Een andere reden waarom veel jongeren vandaag zo zelfstandig zijn, is omdat ouders elkaar – en dus ook hen – sneller zijn gaan loslaten dan vroeger het geval was. Veel ouders waren steeds meer met hun eigen zelfverwezenlijking bezig. Ze gingen allebei uit werken en zochten daarbuiten hobby's en fitness op. Dat gaf meer vrijheid aan hun opgroeiende kinderen om hun eigen weg te kiezen. Ook het aantal echtscheidingen is gestegen, met eenoudergezinnen en plusgezinnen. Het negotiëren werd een kunst. Wat je bij mama niet mocht, lukte bij papa thuis wel en omgekeerd. Tot de jaren negentig was het gebruikelijk dat tienerjongeren of twintigers zich tegen hun ouders (en hun geloof en hun manier van leven) afzetten. Wanneer je nu aan jongeren vraagt wie hun grootste helden zijn, krijg je heel vaak als antwoord: mijn ouders en grootouders. In de Europese Generation What?-enquête die de openbare omroepen enkele jaren geleden voerden bij 18 tot 34-jarigen, gaf in Vlaanderen maar liefst 90 % van de deelnemers aan dat hun ouders hen steunden in hun beslissingen en trots waren op wat ze tot dan toe al hadden bereikt. 60 % was op dat moment vrienden op Facebook met zijn of haar ouders en 62 % praatte met hen over relaties. Bij lageropgeleide jongeren verliep dat trots zijn allemaal wel moeilijker dan bij hogeropgeleide vrienden. Het belangrijkste aan volwassen worden was voor één op de zeven jongeren 'verantwoordelijk in het leven staan'. Maar dat kon ook nog lekker lang thuis.

TWINTIGERS

Niet meer zo jong volwassen

Wanneer ben je eigenlijk volwassen? Men heeft lang aangenomen dat op de wettelijke leeftijd waarop mensen volwassen worden – in België is dat achttien – de adolescentie dan ook als voorbij beschouwd moet worden. Met andere woorden: je moet je eindelijk eens beginnen te gedragen, wat we door de vingers zagen in de puberteit is nu wel voorbij. Ik moet nog steeds lachen wanneer ik denk aan de tieners en twintigers van mijn VRT NXT INVASION-bende, die tussen het experimenteren door op skateboards en steps door de VRT-gangen reden, een tafeltennistoernooi voor de collega's organiseerden ('Zo leren die elkaar beter kennen') en overal, maar dan ook overal, hun sporen achterlieten. En er was lawaai, veel zot lawaai. De meesten van mijn collega's vonden dat leuk, maar af en toe ging toch meer dan één wenkbrauw omhoog. Stagiairs van diezelfde leeftijd houden zich wel braaf in en gedragen zich zoals op school, binnen de contouren van de werkplek waar ze zich als enkeling bevinden. Maar vanaf het moment dat jongeren zelf aan het stuur mogen zitten en de creativiteit mogen aansturen, is het een en al vrolijke chaos. Redacties veranderen in oorlogsgebied vol rondslingerende kledingstukken, vergeten laadkabels, ballen en waterpistolen. Drinkbekers raken altijd zoek of staan beschimmeld in een hoekje. Er wordt luid gezongen, speels gevochten en veel gesnoept (maar dat is dan meestal mijn schuld ☺). Er worden zelfgeknutselde vlaggetjes opgehangen. Maar er wordt veel gediscussieerd ook, en vanaf het moment dat ze beginnen te werken, is er uiterste concentratie en samenwerking in de groep. Ik kan daar heel erg van genieten. En ik denk dan: 'volwassen' worden, zoals men dat dan noemt, dat kun je nog een leven lang (of niet).

De voorbije twee decennia is er een enorme doorbraak gekomen in het hersenonderzoek bij adolescenten. Neurowetenschappers hebben via MRI- en andere scans ontdekt dat onze hersenen, die uit verschillende structuren bestaan, blijven rijpen tot

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

ongeveer 25 jaar. Menselijke hersenen lijken een wegennet vol kleinere paden, grotere wegen en brede snelwegen. De ontwikkeling van die structuren en communicatiebanen duurt langer dan men vroeger dacht, en sommige rijpen trager dan andere. Hersennetwerken die verantwoordelijk zijn voor zelfinzicht, vooruitplannen en evalueren, zijn blijkbaar pas veel later klaar. En bij iedereen gaat dat ook nog eens anders in de tijd. Zo is er pas laat in dat ontwikkelingsproces de frontale cortex, aan de voorzijde van ons hoofd, die belangrijk is voor onder andere het kunnen onderdrukken van impulsen, het inschatten van de consequenties van je gedrag en het inlevingsvermogen. Dat verklaart het impulsieve gedrag dat jonge twintigers nog steeds kunnen vertonen. Rijgedrag in het verkeer bijvoorbeeld, goed kunnen sturen maar jezelf daarin overschatten op een nacht met vrienden in de auto. Experimenteren met drugs of seks. Meer van jezelf prijsgeven op sociale media dan op langere termijn goed voor je is. Kwalijke memes doorsturen. Ook het onbezonnen feesten van sommige jongeren bij de uitbraak van het coronavirus (samen met het schuldgevoel achteraf) is daar een voorbeeld van. Maar, zegt Eveline Crone, de Nederlandse ontwikkelingspsychologe die in 2005 in Leiden het Brain & Development Laboratorium oprichtte, er is ook goed nieuws: “Tegelijkertijd zorgen deze “ondoordachte keuzes” er ook voor dat jongeren sneller nieuwe dingen uitproberen, zich snel kunnen aanpassen of makkelijker nieuwe vriendschappen kunnen aangaan. Het is niet zo dat hersenontwikkeling per se slecht of gevaarlijk is, het geeft ook juist veel kansen om je passies te leren kennen en de wereld te ontdekken”.¹ En daar tonen jongeren juist veel kansen aan iedereen: op het werk, in het verenigingsleven en in de samenleving tout court.

¹ Eveline Crone (2018). *Het puberende brein* (2de druk). Prometheus.

TWINTIGERS

Overall thuis

De wereld ontdekken. Dat is een ambitie die deze generatie bijzonder ter harte neemt. Zo trekken ieder jaar meer studenten naar het buitenland. In het academiejaar 2018-2019 trokken 6.008 Vlaamse studenten uit het hoger onderwijs op Erasmus om een deel van hun studie of stage in een ander Europees land te volgen. Op tien jaar tijd is het aantal Vlaamse Erasmusstudenten zelfs bijna verdubbeld. Ook buitenlandse studenten verkennen zo de Belgische universiteiten en hogescholen. De Europese Commissie zet steeds meer in op deze uitwisselingen, omdat het de toekomstmogelijkheden van jongeren vergroot, zowel in eigen land als daarbuiten. Ook vóór de start van een hogere opleiding, ergens in het midden of na het behalen van een diploma, beslissen jongeren vaak om een sabbatjaar in te bouwen en er enkele maanden op uit te trekken voor een reis door Europa, naar het oosten, naar Afrika of naar (Zuid-)Amerika. Rugzak en jeugdherberg, ecotoerisme, werken onderweg of hulpprojecten van ngo's en de Bouworde, het hoort er allemaal bij. Weten hoe het er in de wereld aan toegaat is dan de drijfveer, nieuwe vrienden leren kennen en verder je identiteit uitbouwen. Echt gaan wonen in het buitenland is nog een ander verhaal, maar ook dat schrikt jongeren vandaag niet af. Zeker als dat de start kan zijn van een (nieuwe) carrière of om er te gaan samenwonen met een lief uit een ander land. In de Generation What?-enquête gaf zelfs een overgrote meerderheid aan open te staan voor een buitenlands avontuur. 'Misschien doe ik het ooit' was veruit het meest aangevinkte antwoord (52 %). Meer dan zes op de tien jongeren stelden meer dan twee vrienden te hebben in een ander Europees land. Gevraagd naar welke termen het meest bij de Europese Unie horen, kwam als top 5 uit de bus: de euro, de mogelijkheid om in een ander land te werken, reizen en studeren, meer samspraak in de wereld, vrede en culturele diversiteit.

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

Regenboog

Identiteit is een veelgelaagd begrip geworden. Iedereen is anders, en toch ook weer een beetje hetzelfde. En iedereen bouwt, in relatie tot anderen, aan zijn eigen identiteit. Het valt me op hoe de laatste jaren die veelheid aan lagen en mogelijkheden, vooral bij jonge mensen, naar voren is gekomen. Ook relationeel. We leven in het tijdperk van de outings en iedereen vindt of verovert zijn plaats. In de tijd van de babyboomers, precies vijftig jaar geleden, veroorzaakte de bekende zanger Will Ferdy in Vlaanderen grote deining met de mededeling dat hij homo was. Jarenlang werd die strijd van coming-out gevoerd, door jonge mensen, thuis met een bang hart voor de reactie van ma en pa, en door wereldsterren in de media. Tot in de jaren negentig in de Verenigde Staten comedian Ellen DeGeneres in haar populaire sitcom uit de kast kwam. Zij nam in haar zog een hele beweging mee, die de LGBTQ-movement vormde (*lesbian, gay, bisexual, transgender & queer*). Die beweging is wereldwijd gegroeid en heeft een enorme rol gespeeld voor de jongeren van vandaag die naar buiten komen met wie of wat ze zijn.

Die erkenning is nog steeds niet voor iedereen verworven. De meeste ouders kijken wel niet meer op wanneer de geaardheid van zoon of dochter aan het licht komt, maar in veel gezinnen en gemeenschappen is er nog steeds een groot taboe. De kracht van het getal is echter sterk. Jongeren staan, gesterkt door die beweging die in de media steeds meer aandacht krijgt, in het leven met hun hele hebben en houden. Ook als dat afwijkt van de grootste gemene deler en de norm van vroeger. Het homohuwelijk is daar ook een heel belangrijke stap in geweest. Jonge gezinnen zijn al lang niet meer enkel 'mannelijke vrouwtje kindjes'. Alles is nu mogelijk. Ik zie jonge mannen trouwen met elkaar en samen adoptie- of pleegkinderen opvoeden. Jonge vrouwen die een gezin vormen en ervoor kiezen om beurtelings moeder te worden. Jongens en meisjes die zich in een vreemd

TWINTIGERS

lichaam voelden zitten, krijgen de kans om van geslacht te veranderen en zo weer gelukkig te worden. Getuigenissen als die van Sam Bettens en Nora Monsecour zijn als ondersteuning daarin bijzonder belangrijk. Ook het wereldberoemde West-Vlaamse model Hanne Gaby Odiele, die intersekse geboren is en als kind tegen haar wil werd geopereerd, treedt geregeld naar buiten om *awareness* te brengen, zodat dit niet met andere interseksejongeren hoeft te gebeuren. Alle hokjes worden doorbroken en deze generatie is de eerste die dat zo breed omarmt. Zelfs als jonge homo's soms op straat ineengeslagen worden door haters als ze liefde tonen voor elkaar, is die trend niet meer te stoppen. Doordat de samenleving al die vormen van zijn en liefhebben respecteert en er steeds minder nadruk op gelegd wordt hoe je bent, komt er meer ruimte vrij voor alle andere facetten van je persoonlijkheid. En dan word je een vrijer mens.

Wij zijn niet onze beperking

Ook voor jongeren met een beperking is de wereld aan het veranderen. Langzaam, dat wel. Ook zij tonen nadrukkelijker dat ze niet gereduceerd mogen worden tot hun rolstoel of hun beperking en komen duidelijk met hun talenten naar buiten. Hun stem krijgt aandacht in de media, hoewel dat meer zou mogen dan nu al het geval is. Meer aandacht zou de samenleving waakzamer maken voor de obstakels, waar ze (soms letterlijk) op botsen wanneer ze het openbaar vervoer gebruiken, gaan winkelen of uitgaan met hun vrienden. Jongeren van vandaag, ook met een beperking, laten zich niet graag door praktische bezwaren tegenhouden bij het ontwikkelen en uitdragen van hun persoonlijkheid. Het is dan ook een schande dat jonge rolstoelgebruikers anno 2020 in sommige stations niet op en van het perron kunnen en dat zij bussen en trams voorbij moeten laten gaan tot er een komt die aangepast is aan hun handicap. Positief is dan weer

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

de aandacht die Sporza besteedt aan het sportieve talent van G-sporters en de toenemende belangstelling voor de Paralympics in het hedendaagse sport- en medialandschap. Ik vind het fantastisch hoe jonge mensen, die met een beperking geboren zijn of aan een ziekte of ongeval een handicap hebben overgehouden, de innerlijke kracht vinden om zich helemaal te geven in een sport en daar de beste in te willen worden. Zij hadden natuurlijk Marc Herremans en Marieke Vervoort als grote voorbeelden én de spirit van hun generatie: niets is onmogelijk als je het echt wilt. Ook naar de Special Olympics gaat trouwens steeds meer belangstelling uit. En voor jongeren met een mentale beperking is een theaterproject als Theater Stap of een programma als *Down the road* natuurlijk ook een vorm van empowerment. Ook zij willen immers alles halen uit de mogelijkheden die ze hebben en zij kunnen net als alle andere mensen een wezenlijke bijdrage leveren tot de samenleving. Het één-programma met deze jongeren in de hoofdrol is verbindende primetime televisie, want zo leren we elkaar beter kennen. Maar bovenal kunnen andere Brenda's, Jamie's of Kevins, die zelf nog aan hun identiteit aan het bouwen zijn, zich eraan optrekken.

ledereen influencer

Het is mensen gegeven dat ze net iets mooier en belangrijker willen zijn dan ze al zijn. Instagram is daar het perfecte recept voor. De opkomst en het snelle succes van dit internetplatform heeft veel betekend voor de identiteitsvorming van deze generatie. Het uiterlijk is extreem belangrijk geworden. Via allerlei apps kun je van een gewone foto van jezelf een *very glamorous picture* maken. Dikkere lippen, holle wangen, ogen die er als een betere versie van Bambi uit gaan zien ... Je komt het allemaal tegen. Niet dat ik daar zo'n fan van ben, het origineel vind ik meestal interessanter. Maar veel jongeren hebben Instagram

TWINTIGERS

ontdekt als een mooiere spiegel van zichzelf. Het is niet veel meer dan een fotoalbum dat toont wat voor interessante dingen je allemaal beleeft en welke nieuwe outfits je in je kleerkast hebt hangen. Maar toegegeven, het is verleidelijk om het niet te weerstaan. Voor de oudere generatie heeft het een hoog *Picture of Dorian Gray*-gehalte. *Ageless beauty*, je betere ik dartelt op Instagram. Jongeren hebben zich er helemaal op gesmeten en bouwen op die manier verder aan hun uiterlijke ik. Het hebben van veel volgers strijkt over je ziel. Je bent nog mooier en belangrijker dan je al dacht. Wanneer je heel veel volgers hebt, dan word je een *influencer*. Letterlijk vertaald ga je dan heel veel andere jongeren beïnvloeden, die allemaal dezelfde stijl willen aannemen, dezelfde looks, dezelfde kleren. Je bouwt een wereld rondom jezelf en je volgers. Je wordt ontdekt door merken, die je gebruiken om nog meer *very glamorous pictures* te maken. Met hun kleren weliswaar. Maar je voelt je iemand met wie rekening wordt gehouden.

Instagram is hoe dan ook een feelgoodmedium waar mensen een heleboel stukjes van zichzelf kwijt kunnen zonder al te veel poespas. Ronduit leuk zijn vaak de instavideo's waarin je met veel humor in het dagelijks leven van iemand wordt meegenomen. In navolging van de celebrity's gebruiken jongeren (op hun beurt gevolgd door wat oudere talenten) hun fantasie en creativiteit om zichzelf te 'verkopen' aan de buitenwereld. Ook zij bouwen soms een hele achterban op en worden zo influencers. De opportuniteiten hiervan zijn de voorbije jaren ontdekt door de klassieke media en de bedrijfswereld. Je kunt je geen mediacampagne of conferentie meer indenken of er moeten jonge influencers bij betrokken worden. Vaak is dat te kort door de bocht gedacht: die brengen veel volgers mee. Zoiets levert immers niet altijd op wat ervan verwacht werd. Het is niet omdat volgers in hun eigen bubbel aan de slippen van hun Instagram-idool hangen, dat ze daarbuiten ook nog blijven volgen. De vraag is ook wie ze dan waarmee beïnvloeden. Maar er zijn goede voor-

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

beelden van jongeren die door hun creativiteit en hun manier van vertellen niet alleen veel leeftijdsgenoten inspireren, maar kunnen uitgroeien tot een nieuw verfrissend geluid dat die eigen achterban overstijgt. De talentrijke Nora Gharib en de geniale Average Rob bijvoorbeeld, om er maar twee te noemen. De kwantiteit van volgers verraadt dus niet altijd kwaliteit. Nogal wat jongeren beginnen dat begrip influencer, omdat het zo boven zichzelf uitgegroeid is, trouwens vervelend te vinden.

Tattoo me

Een andere populaire manier om je innerlijke ik tentoon te stellen, is het laten zetten van tattoos. Lang geleden zag je dat vooral bij zeebonken. Daarna bij motorbendes. Maar toen kwamen de celebrity's. Janis Joplin was de eerste rockster die een tattoo liet zetten, en ze kreeg er in 1970 veel tegenwind door. Maar haar voorbeeld werd langzaam gevolgd. De hedendaagse rappers hebben alles in een stroomversnelling gebracht en vandaag word je er in sommige milieus op aangekeken als je er geen hebt. Voetballers bijvoorbeeld krijgen meer status wanneer ze hun schouders en bovenarmen, hun rug of hun benen hebben laten vol tekenen met artistieke inktprenten. Als ik het goed heb, begon dat bij David Beckham. Hij was in elk geval de eerste opvallende tattoolover. In 1999 zette hij de naam van zijn eerstgeboren zoon Brooklyn op zijn onderrug. Later kwam op zijn rug en schouders een sierlijke engel met gespreide vleugels. Na wat ander eerbetoon aan vrouw en kinderen begon hij ook levensmotto's in inkt te verzamelen, zoals 'Let them hate as long as they fear'. In zijn goddelijk zog zijn veel beroemde voetballers van de huidige generatie gevolgd. Iedereen stak de meester naar de kroon. Hele kunstwerken soms. Een onderzoek in de Duitse Bundesliga toonde aan dat één op de vier voetballers tatoeages heeft. Dat zal in de meeste voetballanden wel zo zijn. De percep-

TWINTIGERS

tie is dus anders dan de realiteit: drie op de vier dragen er geen. Wie er prat op gaat geen tattoos te laten zetten, is Cristiano Ronaldo. Die heeft aan zijn lichaam genoeg, zou je denken. Maar de echte reden is dat hij heel geregeld bloed doneert. Sinds zijn 24, toen het kind van een van zijn vrienden bloed nodig had, wil hij de wereld overtuigen om hetzelfde te doen.

Het laten zetten van een tattoo mag dan een rage zijn die door veel jongeren blind gevolgd wordt, zij geven vaak ook aan dat het extra betekenis aan hun lichaam geeft. Je brengt er een stukje van je ziel mee naar buiten. Je voegt er een uniek merkje aan toe en wordt zo bijzonder. Op die manier sla je een boek open over wat je denkt of hebt meegemaakt. Je kunt ook tonen wie je graag wil zijn door via je tattoo een beetje te lijken op een celebrity die je volgt en bewondert. Maar vaak creëert een tatoeage ook een verbinding met mensen van wie je houdt. Ik ken drie jonge zussen die een symbooltje op hun onderrug hebben laten zetten om verbondenheid met elkaar te tonen. Een jongen vertelde dat hij de tatoeage van zijn overleden vriendin op zijn lichaam heeft laten zetten als eerbetoon: 'Let hope inspire you'. Dat hoor je wel vaker, jongeren die op die manier hun overleden vriend, vader, zus of grootmoeder een zichtbaar plekje bij zich willen geven.

In de Verenigde Staten zijn tatoeages trouwens booming business. Volgens het Amerikaanse marktonderzoeksbureau IBIS-World zijn millennials de drijvende kracht achter de groei van de tattoo-industrie. Bijna vijf op de tien jongeren hebben er daar minstens één. Vooral de voorbije vijf jaar is dat enorm gestegen, omdat niet alleen meer jongeren er een laten zetten, maar diegenen die er al een hebben, willen er veel meer. Maar liefst 37 % heeft minstens twee tatoeages laten plaatsen en 15 % heeft er al minstens vijf. Bij ons loopt het zo'n vaart niet en blijven de jongeren met een lichaamstekening veruit in de minderheid, maar toch. Of de tattooage blijft of weer overgaat, zullen we later pas weten. Ondertussen is het voor werkgevers wel handig om het

IDENTITEIT IS EEN BLOKKENDOOS

niet te snel als vulgair te beschouwen, maar als een artistieke uiting van de persoonlijkheid van misschien wel een heel briljante medewerker in spe.

Nora en Arno Monsecour (24)

danseres en diëtist/voetballer

*Ik ben een jonge
ambitieuze danseres.*

*En ik ben ook een jonge
ambitieuze Gentenaar.*

ARNO Ik speel al van de jeugdreeksen bij FC Lokeren in 1B, de vroegere tweede klasse in de Belgische voetbalcompetitie. Daarnaast heb ik ook een praktijk als diëtist.

NORA En ik dans als hedendaagse danseres in Duitsland, in het Staatstheater in Mainz dat een danscompagnie heeft met twintig dansers.

Julie zijn samen geboren als eeneiige tweeling. Arno en Aaron Monsecour, twee schattige jongetjes die als twee druppels water op elkaar leken.

ARNO We waren inderdaad heel identiek en haalden ook altijd grapjes uit met mama, dat we van kleren wisselden en onze brilletjes verwisselden, zodat ze niet meer wist wie wie was. We waren heel

moeilijk uit elkaar te halen. Ik herinner me ook nog de eerstecom-muniefoto's, toen het heel lastig was ons uit elkaar te houden. Ik had elfenoortjes en een moedervlekje. Dat was zowat het enige waar men mij kon aan herkennen.

NORA We zijn in een heel warm nest geboren, waar we – nu nog altijd – open met elkaar kunnen praten. Ook over de transformatie van Aaron in Nora. Onze ouders zijn altijd twee harde werkers geweest. Papa had een job in IT maar heeft dan samen met mama een kinderdagverblijf uit de grond gestampt, en daarna nog een tweede. Vanaf jonge leeftijd hebben we altijd gezien wat hard wer-

*Als je iets
wil in je leven
moet je daar
hard voor
werken.*

ken en ambitieus zijn betekenen. Als je iets wilt in je leven moet je daar hard voor werken. Maar er was tegelijk heel veel liefde en respect voor andere mensen. We hebben heel vroeg bepaalde normen en waarden meegekregen. 'Flink zijn, beleefd zijn en zero tolerance' was het zinnetje dat we altijd hoorden voor we ergens binnenkwamen. Een warme, correcte opvoeding

dus met respect voor andere mensen. Mémé en pépé, de ouders van mama, waren ook heel lieve, warme mensen die altijd hard gewerkt hebben. Mama komt uit een gezin met vier kinderen, waar altijd veel aan de gang was.

ARNO Heel de familie is van Gent en ik speel bij Lokeren, dus dat is een twistpunt op elk familiefeest ☺ maar het zijn allemaal heel warme, sociale mensen en ze komen ook naar mijn wedstrijden kijken, hoewel ze voor AA Gent supporteren.

Hoe waren jullie samen als kleuter?

ARNO Onafscheidelijk. Ik was heel beschermend voor Aaron. Hij mocht van mij met geen enkel ander kindje spelen. We zaten eerst samen in de klas. Pas in het eerste leerjaar hebben ze ons uit elkaar getrokken. Dat beschermende heb ik nog altijd, ook al zit Nora nu in Duitsland. Ik wil haar altijd behoeden. Maar vroeger was het echt extreem.